Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מונטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעלייהר 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעלייהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
עדען טאג
פ ר ענומעריר ען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרעיס
בעטראגט פיר דעם עסטאנגע דעם
ערשטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
וואיטצנער בולווער נומ׳ 29
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-
אנס-בעלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 132, פינפצעהנטער יאהרגאנג פעסט, מאָנטאג יב חשון התרמ״ד. Pest, den 12. November 1883.

ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע נ״י.

דיא וועלטגעשיכטע איינעס צייט-אבשנ״טטעס פפלעגט זיך געוויאהנליך מיטטעגס נור אים איינציגע פרעזאן צו דערזען, אין דער אללגעמיינען וועלטגעשיכטע איזט דיעזע פרעזאן דיא דעם דערשערס, וועלכער וועהרענד דער בעטרעפפענדען צייט. דייער רעגיערט. אין דער געשיכטע אונד כאראקטער-שילדערונג דיעזעס רעגענטען איזט געוויאהנליך איך דיא געשיכטע אונד דער כאראקטער זיינער צייט אבגעשפיגעלט, אין דער בעזאנדערען געשיכטע דער וועלטהייז וועיער איזט עס עבענפאללס אפט נור דיא לעבענס-געשיכטע איינעס הערפאראגענדען וועלען, אין דער זיך דיא געשיכטע אונד דער כאראקטער זיינער גלייכענס-גענאסען פאן זיינער צייט טרייא אבשפיגעלט. —

זא איזט דיא לעבענס-בעשרייבונג דעס ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע נ״י גלייכצייטיג איינע געשיכטע דער יודען דיעזעס יאהרהונדערטס. ווער קענגען אין דיעזעס יאהרהונדערט קיין פאלשטעס ערגאנגס פיר דיא יודען, מיט וועלכעס גיכט דער בערהמטע נאמע מאָנטעפּיאָרע אין פערבינדונג געשטאנדען וועיר — אונד דעסהאלב האלטען ווייר עס, גלייך אללען אנדערען יודישען צייטונגען, פיר צייטגעמעס אונד פאסענד, אנלעסלייך דעס צייטגענעסיס, אין וועלכעס דיעזער בערהמטע מאנן אין זיין הונדערט-סטעס לעבענס-יאהר געטרעטען, זיינע לעבענסבע-שרייבונג אונזערען לעזערן מיטצוטהיילען, ווי בריי-גען דיעזעלבע נאך דעם „מאנגער איזראעליט״.

ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע נ״י וואורדע אם 8-טען חשון תקמ״ה (24-טען אקטאבער 1784) צו לייזאנא (אין איטאליען) געבאָרען אונד טראט אם 8. חשון דיע-זעס יאהרעס אין זיין הונדערטסטעס לעבענס יאהר. בינאהע אללע יודישען געמיינען איך דעם ערד-באדען האבען אם 24-טען אקטאבער, נעמליך אן זיינעס געבורטס-טאגע נאך בריגעלייבער רעכנונג, דער דיעסמאל איך „שמחת תורה״ געפאללען, דאס געבורטס-פעסט דעס פערהיינסטפאללען מאנגעס געפיערט.

דיא פאמיליע מאָנטעפּיאָרע שטאמטע אים איטאליען; מאָנטעפּיאָרע איזט איך דער נאמע איינער קליינען שטאדט איטאליענס. דער גראפפאטער אינזערעס ר׳ משה דיעס ר׳ משה חיים מאָנטעפּי-אָרע אונד ווער פאן איטאליען נאך ענגלאנד אי-בערזידעלט, ער האטטע 17 קינדער. דער בערהמ-טעסטע אינזער דיעזען קינדערן ווער ר׳ יחיאל מאָנטעפּיאָרע, וועלכער מיט איטאליענישען אין דער ענגלישען ארמעע דינטע, שפעטער נאטאר ווער דע אונד מעהרערע וויסענשאפטליכע ווערקע פער-פפענטליכטע, אין אנדערער זאך דיעזעס ר׳ משה חיים דיעס ר׳ יוסף אליהו מאָנטעפּיאָרע, דיעזער מיט-טע איינסס איינע געשעפטס-ריזע נאך איטאליען אינ-טערגעהמען. וועהרענד דיעזע נאטאר אין ענגלאנד בעגליטטעט, אין לייזאנא (אין איטאליען) וואורדע רחל פאן געבורטס-יעהרען איבערפאללען אונד ווער דא איינעס קנאבען ענטבונדען, דיעזער איזט ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע.

זיינע עלטערן קעהרטען מיט איהם דאנן נאך ענגלאנד צוריק אונד וועהנטען אין קענינגסטאן, פיך יאהרע נאך זיינער געבורט בראך דיא פראנ-צאזישע רעוואלוציאן אויס, וועלכע דאנן דיא נא-פאלעאנישען קריעגע פאלגטען. ענגלאנד זעלבער צישטערטע דאמאלס פאר נאפאלעאן I., אונד עס וואורדע דענן אויך איינע לאנדזוועהר פאן פרייוויל-ליגען צוי פערטהיידיגונג ענגלאנדס ערריכטעט. דער יונגע מאָנטעפּיאָרע טראט אלס פרי-ווילליגער אין דיעזע לאנדזוועהר אין אונד אויאנ-סיטטע דא בין צום כאפיטאן. ער וואר אין שלאנק-גווייאבסעגער, שאגער יונגער מאנן פאן לעבענס-יאהרען אונד איינגעהענדען מאנערען, אוס „אהרע 1812״ אין איינעס אלטער פאן 28 יאהרען, הייראטעטע ער דיא פראממע, לעבענסווערדיגע אונד האנגעבילדעטע טאכטער דעס לאנדאגער ריבען ר׳ ליי כהן, נאמענס יהודית. זיא וואורדע דיא גע-פערטען זיינער אפטמאלס בעשווערלייכען אונד גע-פאהרפאללען ריזען. דיעזע עהע ערערגטע זיינער-צייט איפזוהען, ווייל מאָנטעפּיאָרע אין „ספרד״ אונד „אשכנזי״ וואורען דאמאלס געוויסערמאסען אלס צוויי פאן איינאנדער פערשיעדענע קאנפעס-סיאנען בעטראכטעט, זא דאס זעלטען איינע פער-שווינגונג אונטער דעזעלבען פארגעקאמען. מאָנטעפּיאָרע אבער האטטע עבען דאמיט בעוויזען וואללען, דאס קיינע „צוויי״ יודענהטמער״ עקסיס-טיריען, דאס עס עבען נור איינע איינציגע, אונטרעגע-בארע יידישע קאנפעסיאן גיבט.

דורך דיעזע זיינע הייראטה טראט מאָנטע-פּיאָרע מיט דעם בערהמטען באנקהויז ראטהשילד אין דיא ענגסטע פערבינדונג. נאטהאן ראטהשילד, איין זאהן דעס ר׳ מאיר ראטהשילד, נעמליך דעס ערסטען גרינדערס דעס וועלטבערהמטען הויזעס, הייראטעטע איינע שוועסטערין דעס מאָנטעפּיאָרע, ווערענד ווייערע דער בריידער אונד דער קאנפאנ-יאן דעס ר׳ משה דיא שוועסטער דעס ראטהשילד געהייראטעט.

דיעזער נאטהאן ראטהשילד וואר דער גייסט-ריכסטע אונד דער קלוגסטע אונטער דען פינף זאהנען דעס ר׳ מאיר ראטהשילד. נאטהאן בעגריעב דיא געשעפטע אין לאנדאן אין גראפארטסטער וייזע, אונד לעס דיעזע שיאנער, מאוס אונד אבראה-האם מאָנטעפּיאָרע, אין זיינען געוויינגענדען אינטערעסענען טהיילנעהמען.

ווי יאללען דער אינע קלייגע געשיכטע מיטטהייללען, דיא ווי איזעריען לעזערן שאן אפטערס ערצעהלטען, וועלכע אבער דער אירזונג ווייגען אין דיעזער לעבענס-בעשרייבונג נישט ווייבייבען דארף.

ווערענד דער נאפאלעאנישען גראבאן קריעגע ווי נאטהאן ראטהשילד אויף דעם פעסטלאנד אין בעלגיען, אוס דיא פאן נעפפטער נעהע צו ער-פאהרען, ווייא עס מיט דעם קריעגע שטעהט, אלס גיב נאפאלעאן אין דעם בעלגישען דארפע „אטטרלא״ פאן דען נעגען אין פערבינדונגען אנגעגלייבט בעוועגונג וואורדע, וואללטע נאטהאן שנעלל נאך לאנדאן צוריקקעהרען. צוישען בעלגיען אונד ענ-לאנד אבער ליעגט דאס מעער, וועלכעס דאמאלס ווערד שווערליך ווי, אונד עס טראט זיך קיין שיף-פער, וועלכער דען נאטהאן נאך ענגלאנד בריינגען וואללטע. דאך דורך אייגע גראסע סוממע לעס זיך אין שיפפער אבערעדען, זיך דער טראדיס-גלייכ-לייך נאך לאנדאן. אין לאנדאן דאטטע מאן נאך קיינע אהנונג פאן דעזעס וועלט-ערשיינונגס פאן דער נעזעללאנג דעס גראפען קריעגס-העלדען; מאן צוטטערטע דא פאר דען לאנגזאמען קריע-גען, אונד דיא קורזע דער שטאמאס-אפפערע וואר-דען אויסערארדענטליך געפאללען, נאטהאן ראטה-שילד לעס נון שנעלל אים פיעלע מיללאנען דיא בילליגען שטאמאס-אפפערע אויפקיפפען — אונד 24 שטונדען שפעטער קאם דער רעגיערונגס-קאממיס-סער אין לאנדאן אן אונד בראכטע דיא גאבריכט פאן דער גיעדערלאנג נאפאלעאנס. מיט דער גיע-דערלאנג דיעזעס גראפען פערדענטשטערס זונד דיא פערדענקאפפפאנגענען געשטיגען אונד מיט איה-גען שטיגע איך דער קריג דער שטאמאס-אפפערע — אונד דאס פערמאגען דעס גאטהאן ראטהשילד האטטע זיך אין דיעזען 24 שטונדען בעדייטענד פער-פיעלפאכט.

מאָנטעפּיאָרע וואר דער בעגיינדער אונד ערסטע פרעזידענט דער ערסטען אסטעקוראנץ פיר לעבענס- אונד פיער-פערזיכערונג אין לאנדאן. איך דיא ערסטע גאז-בעלייכטונגס-געזעללשאפט וואר איינע גרינדונג מאָנטעפּיאָרעס; מאן האטטע דאמאלס צו דיעזער גיעדערונג אין דער בע-לייכטונג קיין צוטרייען, אונד מאָנטעפּיאָרע האטטע איך לאנגע צו קעמפפען, ביז דיא גאז-בעלייכטונג אללגעמיין איינגעפיהרט וואורדע — אונד הייצצוטאנ איזט דיא גאז-בעלייכטונג אין אללען גראסערען שטעדטען איראאפ איינגעפיהרט.

צו מאָנטעפּיאָרעס גאנזערן אונד פרייגדען גע-הארטען איך דיא ענגלישען פרייגדען. צו יענער צייט וואר גאנז IV קאנג פאן ענגלאנד; ער האט-טע נור איינע איינציגע טאכטער, אונד דיעזע העטטע נאך דעם ענגלישען טהראנפאלגג-געזעטצע קאנ-גין פאן ענגלאנד ווערדען זאללען. אלס אבער דיע-זע קראנפערצעסען קינדערלאן שטארב, זוכטען זיך שנעלל דיא בריידער דעס פערשטארבענען קאנגס צו פערהייראטען, דאמיט דיא הייהע דער טהראנ-פאלגע אן דיא קאממען זאלל. איין ענגלישער פרינץ פערהייראטעטע זיך מיט איינער דייטשען פרינצעס-סין אונד לעבטע מיט אידר אין דייטשלאנד. דייער בעזוכטע איהן מאָנטעפּיאָרע אונד מאכטע איהן דא-ריך איפמערקזאם, דאס איין אלטעס געזעטץ פאר-שריבע, דאס דער ענגלישע טהראן, עדבע איך ענג-לישעס באדען געבאָרען זיין מיסס, דער פרינץ בעפאלגטע דען ראטה זיינעס פרייגדעס מאָנטעפּיאָ-רע אונד בעגאב זיך מיט זיינער פרייא נאך ענג-לאנד, וועלכע דא דיא פרינצעססין וויקטאריא, נעמ-ליך דיא עטציגע קאנגין פאן ענגלאנד, געבאר. דאמיט קאנגטע מאן זאגען: דיא עטציגע ענגלישע קאנגין האבע איהרען טהראן צוגעכטס דעם ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע צו פערדאנקען; דענן וועדע זיא אין דייטשלאנד געבאָרען וואורדען, זא העטטע מאן דען אין ענגלאנד געבאָרענען אבקאממלינג איינע אנ-דערען ענגלישען פרינצען אנגעגאנגען. — זיא וואר בע-דייטט איך שאן בעריכטעט, דאס דיא ענגגווייטי-גע קאנגין פאן ענגלאנד אידיע יונגע טייטטענס אים שלאס-נאדען מאָנטעפּיאָרעס צוגעבראכט. דיא קאנגין פאן ענגלאנד נעגנט נאך דייטע ר׳ משה מאָנטעפּיאָרע אידען „טייטטען פייטנ״!

(פאָרטזעטצונג פאלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(פ ע ר ש י א ר ע נ ע ג ע ן מ י ל א ן.) דיא אים בעלגיאר טעלעגראפיריט וווירד, האט דיא סערבישע רעגיערונג בעוויזיגט אין דענדען, דאס דיא אייסערסט-לינגען סערבען זיך איינער פערשוויאריגע געגען דאס לעבען דעס קאנגס שולדיג געמאכט.

*(ו ו א ה ל ט ה ע ט ו ג ק י ט א י נ ע ס ו ו ד ע ן.) אינע סענגדינער דעפעשע פאם 16-טען נאוועמבער מעלדעט: דער דענזיגע יידישע קיפ-מאנן דאייד קיש, וועלכער זיך איינער אללגעמיינען אכטונג ערפרייט, האט צור פארדרונג דעס פאלקס-לייבען צוי פערטהיידיגונג ענגלאנדס ערריכטעט. דער יונגע מאָנטעפּיאָרע טראט אלס פרי-ווילליגער אין דיעזע לאנדזוועהר אין אונד אויאנ-סיטטע דא בין צום כאפיטאן. ער וואר אין שלאנק-גווייאבסעגער, שאגער יונגער מאנן פאן לעבענס-יאהרען אונד איינגעהענדען מאנערען מאנערען, אוס „אהרע 1812״ אין איינעס אלטער פאן 28 יאהרען, הייראטעטע ער דיא פראממע, לעבענסווערדיגע אונד האנגעבילדעטע טאכטער דעס לאנדאגער ריבען ר׳ ליי כהן, נאמענס יהודית. זיא וואורדע דיא גע-פערטען זיינער אפטמאלס בעשווערלייכען אונד גע-פאהרפאללען ריזען. דיעזע עהע ערערגטע זיינער-צייט איפזוהען, ווייל מאָנטעפּיאָרע אין „ספרד״ אונד „אשכנזי״ וואורען דאמאלס געוויסערמאסען אלס צוויי פאן איינאנדער פערשיעדענע קאנפעס-סיאנען בעטראכטעט, זא דאס זעלטען איינע פער-שווינגונג אונטער דעזעלבען פארגעקאמען. מאָנטעפּיאָרע אבער האטטע עבען דאמיט בעוויזען וואללען, דאס קיינע „צוויי״ יודענהטמער״ עקסיס-טיריען, דאס עס עבען נור איינע איינציגע, אונטרעגע-בארע יידישע קאנפעסיאן גיבט.

דורך דיעזע זיינע הייראטה טראט מאָנטע-פּיאָרע מיט דעם בערהמטען באנקהויז ראטהשילד אין דיא ענגסטע פערבינדונג. נאטהאן ראטהשילד, איין זאהן דעס ר׳ מאיר ראטהשילד, נעמליך דעס ערסטען גרינדערס דעס וועלטבערהמטען הויזעס, הייראטעטע איינע שוועסטערין דעס מאָנטעפּיאָרע, ווערענד ווייערע דער בריידער אונד דער קאנפאנ-יאן דעס ר׳ משה דיא שוועסטער דעס ראטהשילד געהייראטעט.

דיעזער נאטהאן ראטהשילד וואר דער גייסט-ריכסטע אונד דער קלוגסטע אונטער דען פינף זאהנען דעס ר׳ מאיר ראטהשילד. נאטהאן בעגריעב דיא געשעפטע אין לאנדאן אין גראפארטסטער וייזע, אונד לעס דיעזע שיאנער, מאוס אונד אבראה-האם מאָנטעפּיאָרע, אין זיינען געוויינגענדען אינטערעסענען טהיילנעהמען.

ווי יאללען דער אינע קלייגע געשיכטע מיטטהייללען, דיא ווי איזעריען לעזערן שאן אפטערס ערצעהלטען, וועלכע אבער דער אירזונג ווייגען אין דיעזער לעבענס-בעשרייבונג נישט ווייבייבען דארף.

ווערענד דער נאפאלעאנישען גראבאן קריעגע ווי נאטהאן ראטהשילד אויף דעם פעסטלאנד אין בעלגיען, אוס דיא פאן נעפפטער נעהע צו ער-פאהרען, ווייא עס מיט דעם קריעגע שטעהט, אלס גיב נאפאלעאן אין דעם בעלגישען דארפע „אטטרלא״ פאן דען נעגען אין פערבינדונגען אנגעגלייבט בעוועגונג וואורדע, וואללטע נאטהאן שנעלל נאך לאנדאן צוריקקעהרען. צוישען בעלגיען אונד ענ-לאנד אבער ליעגט דאס מעער, וועלכעס דאמאלס ווערד שווערליך ווי, אונד עס טראט זיך קיין שיף-פער, וועלכער דען נאטהאן נאך ענגלאנד בריינגען וואללטע. דאך דורך אייגע גראסע סוממע לעס זיך אין שיפפער אבערעדען, זיך דער טראדיס-גלייכ-לייך נאך לאנדאן. אין לאנדאן דאטטע מאן נאך קיינע אהנונג פאן דעזעס וועלט-ערשיינונגס פאן דער נעזעללאנג דעס גראפען קריעגס-העלדען; מאן צוטטערטע דא פאר דען לאנגזאמען קריע-גען, אונד דיא קורזע דער שטאמאס-אפפערע וואר-דען אויסערארדענטליך געפאללען, נאטהאן ראטה-שילד לעס נון שנעלל אים פיעלע מיללאנען דיא בילליגען שטאמאס-אפפערע אויפקיפפען — אונד 24

לאוא ווידער אין נייער אייפשטאנד, ביא וועלכעם צוויי א פערזאנען געטאדטעט אונד מעהרערע פער־וואונדעט וואורדען. שאן דיעגעסטאג פריה מעלדעטע איינע דארטיגע בויערנפרויא דעם יידישען קויפמאנגע סאלאמאן קאהן, דאס פיר דען אבענד גראסערע באנדען אים דען אומליינגעדען דארפערן עריוואר־טעט ווערדען. הערר מאהן פערשטענדיגטע דען ארטסריכטער, דער דיא געוואהנליכע נאכטוואכע פערשטארקטע. איטער דיעזען וועכטערן האבען אויך דיא יודען איינע וואכע איינגעשטעללט. געגען 12 אוהר נאכטס קאמען נון געגען 30 בויערן אים דען בענאכבארטען צוויי א דארפערן, מיט האקען אונד פיסטאלען בעוואפענעט, אונד שטעללטען זיך פאר דאס הויז דעם העררן הייטש. אה! וואכע פאר־דערטע נון דיא בעוואפענעטען בויערן אויף, הוהנ נאך הויזע צו געהען; דיא רויבזוכטיגע בויערן אבער שטעללטען זיך דער וואכע עגטגעגען אונד וואלל־טען געגען דיעזעלבע איינען אנגריפ אונטערנעה־מען. זיא פיערטען איף דיא פאנדורען — אונד נון מוסטען דיא פאנדורען צו־קשיעסען — אונד זאפארט זונד צוויי א פאן דען רייבערישען בויערן געטאדטעט וואורדען. דריא פאן דיעזען בויערן וואורדען אבער־דיעם פערדאפעטעט, זיא געשטעהען אהרע באזוט אבזוכט אונד נעגנען איף דיא נאמען דער אבריגען בויערן, וועלכע בערייטס עגטוויכען זונד. דער פיה־רער דיעזער באנדע וואר איין טשיקויש ביא איינעד הערראשאפט אין זאלא־פאטאק. דיא בויערן וואריען מיסטעגס מיט רוס אינגעשטערט אונד פערקלידעט, דאמיט מאן זיא נוכט ערקענגע. שאן דען בויערן וואורדען איף איינע פעריואנדעט; דיא וואכע אבער איזט אונפערלעטצט געבליעבען. עס הערשט ווידער איינע גראסע אויפרעגונג אים זאלאער קא־מיטאט. — פערנער וויידד איים ענגרעסע טעלע־גראפירט: אלס דיא מעלדונג שאן דעם ערשיינען דער באנדא אין זאלא־לאוא אין ענגרעסע איינגע־טראפענען, בענאכבען זיך דער אונטערזוכונגס־ריכטער, דער נאטער, דער שטאאטס־אנוואלט אונד דער געריכטסארצט אים ענגרעסע; נאך זאלא־לאוא. שאן דעם דיעזיגען הוסארען־רעגימענטע וואורדע איינע אבטהיילונג נאך לאוא אבגעשיקט. אללע מעלדונגען שטיממען דארין איבערעין, דאס מאן עס הויר מיט איינעם אנגריפ־טען רויב־צוג צו טהון האבע, דער זיך לאנגער צייט שאר־בעריטעט וואר־דע. — אלזא דיא געשיכטע בעגינגט ווידער שאן שארנע. עס ווערע איך אין וואונדער, ו

לך נור פאַם מאַרקע אונד בלוטע אידער געבען. מענשען לעבען, דיא זיא דורך געוויסענלאָזיגקייט צו גרונדע ריכטען. איין עדלער, וואָהלטהעטיגער וואוכערער איזט אן אונד פיר זיך רין אונדענקבאר. אונד דאָך וואָללטע דיעזער טאַגע איין זאָלכער בלוטזויגער דיא פינאנצבעאַמטדע איבערציינען, דאס ער איין עדעלהערציגער מענש זיא, דער נור „לשם שמים" וואוכערע. דער פאַלל איזט פאַלגענדער: דיא וואוכערער האבען עס נע געלעבט, מיט אידרעם שמטצינגען געשעפטע אָפּפען איפּצוטרעטען, דא זיא ערסטענס פאַן אללער וועלט פערבאטטע ווערדען, צווישענס אבער וואָללטען זיא א ניכט דאס דיא פינאנצבעאַמטדע דיא האַלב אידרעס איבערקאָמענס קענען אונד זיא דעמגעמעס אויך בעשטיערע. זיא וואוכערטען דאהער געוואהנליך אונטער „פרעמדרן נאמען" אונד וואוסטען עס דענן איך איינצוריכטען, דאס נעמאנד פאַן אידרען וואוכערריען נעגיע קענענטנס ערהאלטע, אלס בלאָס יענע אינגלקלכען, דיא פאַן אידנען בעוואוכערט וואוכדען, איין זאָלך אינגלקלכער פאסטע נון דען עגנט שלום, אן דעם הערצאזון מעגשען, דער אידם דאס לעטצטע העמד פאַם לייבע גענאָגען, עמפּפאָרלכע דאבע צו אבען. אבער וויא דאס אנשטעללען? דאס געוועטען דאס וואָהל בעשטימענען גענען דען וואוכער, דאָך זונד דיעזע בעקאנטליך ניכט דערארט, דאס דיא ריכטער דעם וואוכערער זא ליכט אן דען ליכ דיקען קאָנגען. ער אוילטע דא. דער צור פינאנצבאַמטדע אונד מאכטע דיא אנ. ציינע גענען יענען וואוכערער, דאס ער דורך זינע שמוטצגעשעפטע אבער 25,000 גולדען אינקאָמענען האבע, ווערדענד ער ביזהער נור נאך איינעס אינ. קאָמענען פאַן בלאָס 800 גולדען בעשטייערט וואָרד. דיא פינאנצבאַמטדע לעס דען וואוכערער הער. בייאָלען. דער וואוכערער ערשען, אונד וואָרדע פאַן דעם שטיער-אָבער-אינשפּעקטאָר אין איינע וויינע עמפּפאַנגען, וויא מאן שאָן גענען זאָלכע שמוטצ-וועללען, דיא אידרע נעבען-מענשען צו גרונדע ריכטען אונד דאבייא איך נאך דען שטאאט בעטרוגען, מיט רעכט צו פערפאָלגען אפּפלעגען. דאָך דער וואוכערער לעס זיך דורך דיא בעלייריגערע אנשפּראבע דעם האהען פינאנצ-בעאַמטען ניכט אינשכטערן, ואנדערן זאגטע: „דערר אינשפּעק. טאָר! איך זעהע, דיא וויסטען ניכט, וואס פיר איינען מאנן זיא פאר זיך האבען, דא זיא מיך אנגסט גע. וויס מיט פאָללער עהר-ערבעטונג בעהאנדעלן ווערדען. זיא גלויבען, זיא העטטען איינען געוואלט. ליכען שמוטצינגען וואוכערער פאר זיך, דער פיר זיינע געבענמענשען קען געפיהלט, קען הערען בע. זוטצט, דעם איזט ניכט זא. איך בין וואָהל אין וואוכ. בערער, דאָך ניכט אים איינגענוטין, ואנדערן אים

צו איהר ניכט בעוויסען. — איין איינציגער בישטענדער בליק פאַן איהר — אונד איך מיסטע דיא מאיד-וואַסע פאללען לאסען."

„וואס וואָללען זיא נון טהון?"

„דאס האבע איך זאָגען בעשלאָסען. — דער פיסט מ ו ס בעוויסטען ווערדען. מיר שטאנדען בין יעטצט נור צוויי וועגע אָפּפען: עגטוועדער איהן צו איבערפאללען אונד צו מארדען — אָדער איהן, וויא עס דיא קאָיאלטיע טהון, צום דועלל הערויספאָרדערן. צו דעם איינען פערלטע מיר דער מוטה, צו דעם אנדערען דיא נאטהיג געשיקליכ. קייט, — נון! איך דעללאָרע מיך ניכט מיט וואָרטען! — ניכט איס פיסט פאר דעם מאָרד. מיין לעבען איזט גע. בראָכען אונד נילט מיר ניכט מעהר. — אבער וויל פאנגן, יעגען איך טאָדט בין, איהם אנגעהאָרען ווערדע — דעם. האלב האבע איך דען פאַלן עגטוויאָרפען, נאך ווערלעס דער פיסטס איך איינע אנדערע וויינע בעוויסטען ווערדען מוס — ער מוס אים דיעזעס ווינען פערגעווערען!"

„אונד ווען ער ניכט וויל?"

„דא פערשווינדעט ער אן דאס נעפענגניס אים דען אקטענשטקען וויל איך נאכזוזיהען. דאס ער מיט פיינעל. שאָק מיינע אונד פיסטערע אקטען געפעלשט אונד איך נאך אנדערען פערברעכערישען שווינדעל בעשיעלט. אונד אללע דיא נאטהיגען מאטיגע אין דענען."

פיינע אפּפענהייס וואָרדע בלאס אונד דיעזע: „וויס. סען זיא, מיטבלעבען! וועלכע שאנדע זיא דאמיט אובר מיין הייז בייגען? בעדענקען זיא וואָהל: דער שווינדע. ואָרן דער אפּפענהייס אלס שווינדלער אונד אָבענטייער. אינגעשפּעריט! וועלכע שאנדע אונד שאנדע אובר מיין הייז!"

ליעבע צו מיינען מיטמענשען, זיא לאבען דען הערבער? . . . נון, לעבען זיא מיין טעטאמענט, דאס איך בייס קאָנגלכען נאטאר האבע אנפּער. טיגען לאסען, אונד זיא ווערדען זעהען, דאס איך עס פערדיענע, אונטער דיא עדעלסטען „וואָהלטהע. טער דער מענשען געגעהלט צו ווערדען!" — דער וואוכערער אבערגאב דעם שטיער-אינשפּעקטאָר אין שריפטשטיק, דאס וויתקלך דאס טעטאמענט דעם „וואוכערעס עגטהיעלט אונד וויא פאָלגט לי. טעט: „אס נאמען נאטטעס! איך אונד מיינע פריא האבען בעשלאָסען, דא וויר קינדערלאָז זינד, אונזער נאנצעס פערמאָגען, דאס מינדעסטענס 5,000 גולד/ בעטראָגט, צו דעם צווייקע צו הונטערלאסען, דאס הינפיר אין גראָאַרטענס „וואוזענהויז" ערריכטעט ווערדע. אללע מענגלכען קינדער, דיא אין דיעזעס הויז אינאהמע פינדען, מיסען מ י י נ ע ן, אללע ווייבלכען קינדער דאנגעגען דען נאמען מיינער פ ר ו י א אننעהמען, דאמיט אונזער אנדענקען אונטער דען מענשען פאָרטלעבע! אבערדיעס מיס. סען דיא קינדער אן מיינעס שטערבעטאָג אונד אם שטערבעטאָג מיינער פריוא „קריש" אנגען אונד אונזער „קבר" בעזוכען, אום דאָרט אין געבעט צו פערריכטען. דיא שטאדט מאָגט אונס פיר דיעזע שפּענ. דע אין אָרדענטליכעס דענקמאל ערריכטען. דאס איזט מיין איינציגער וואונש פיר מיינע פלאָגע, איינע זאָלך בעדיטענדעסוממע צו וואָהלטהעטיגען צווענען צוזאממענ.גוואוכערט צו האבען!"—דער שטיער. אינשפּעקטאָר לעבעלטע אונד אנגטע: גלייכע זיא דען, דאס וויגען יעמאנד שטעללט אונד ריכטע אונד פיר דאס געשטאָהלענע אונד געריבבטע גולד צום בישפּיעל אין בעטראָג ערריכטען לאסט, דאס זיא עטוואס דעם לעבען נאטטע „וואָהלגעפעלל." זיא? זיא צעהען דען לייכען דיא האבע אים אינ. טער דער איסרעדע, דאס זיא דאס גולד צו וואָהل. טהעטיגען צווענען בעגאטהיגען! אונטער דיעזער איסרעדע בעטרעגען זיא אייך דען שטאאט אונד צאָהלען פאַן אידרער ערוואוכערטען אינקאָמענען קיינע שטייער! „א, זעהען זיא! זיא וואָללען א מיט דיעזעס ערוואוכערטען געלדע נור איינען נייען וואו. בער בעטרייבען! זיא וואָללען א ניכט אים ערעל. זען אין „וואזענהויז" ערריכטען, ואנדערן דאמיט דיעזע אדמען קינדער אידרען פלוטווערגען נאמען טראגען אונד אינבערדיעס פיר אידרע שווארצע ווענגלע אויך נאך „בעטען" זאָללען! — אונד גלויבען זיא דענן, דאס איך דען נאנצען שווינדעל ניכט הינבבלוקע? זיא האבען אין זאָלכעס טעטאמענט פערפאסט, אס מיך אונד דיא ווייבע צו בעטרוגען. זיא מאנגען א דאס טעטאמענט פאר אידרעס טאָדע אינפאר אידערהיפען אונד אידר פערמאָגען צו אינגער אינעס שמטצינגען צווענען בעשטימען.

מ י ך בעטרוגען זיא ניכט!" — מיט דיעזען וואָר. טען שלייעדרעטע דער אנשפּעקטאָר דאס טעסטא. מענט דעם וואוכערער צוריק. שמאבבעלאדען פער. לעס דער וואוכערער דאס צוממער דעס שטייער. אנשפּעקטאָרס. איינע טאגע שפּעטער ערהעלט ער דען בעשייד, זאגלייך 8000 fl אלס שטראָפע צו ערלעגען, ווייל ער דען שטאאט אום דיא געביהרענדע איינקאָממענ.שטייער פערקירצט האט! דער וואו. בערער ערלעגטע דאס געלד אונדעס ער וויע. דערהאָלט וויפּענד איסרעיע: „זא פערפאָהרט מאן הייטע מיט אינעס וואָהלטהעטער דער מענשען! אך! מיינע „תומים" ברעכען מיר דאס הערץ, דיא נון פערגיסטע ווערדען! דא ווייאָר דיא מענשען זא זונה, זא פערגיסטע אך מיין טעסטאמענט! . . . — (זא בעריכטעט איינע אינגאריש צייטונג, ווער גלוי. בען דיעזער נעטע מאנן האט איינגעטלך ניכט פיר ד י ע ז ע, זאנדערן פיר י ע נ ע ו ו ע ל ט וואוכערן וואָללען. דורך ערריכטונג איינעס „בית תומים" וואָללטע ער „יתומים בעולם הזה וקרן קיימת לעולם הבא" האבען.)

" (א ל ל נ א ש א ס ב ע ר נ ע ר ווידר זיך ווערער פערהייראטען.) וויא דיא צייטונגען מעל. דען, ווידר זיך אלאנא שאָסבערגער באלד אן איי. נגען עסטערריכישען באאָן פערלאָבען. זיא זאָלל נור אכט געבען, דאס וועגגסטענס דיעזע דריטטע הייראטה פיר גולטיג ערקלערט ווערדע. דענן אין דען צייטונגען הערשען נאָך איממער גראָסע „שאָלום ותשובות" דאריבער, אב אלאנאס הייראטה מיט דעם יידישען ארזאָראטען ראזע. בערג איינע גרטענע זיא. — א, דיא אינגאריש רעגיערונגס-צייטונג „עמוזעס" דאס זאגאר איינען פיין פיר דיא בעסטע „תשובה" אין דיעזער אנגע. לעגענהייט איינגעשריעבען. אויך דיא „ווענער „נייע ציט" ריכטעט פאָלגענדע אנפאגע אן דיא זאכ. פערשטענדיגען: „וויא בעקאנגט, דאס דער יידישע ארזאָראט דר. ראזענבערג מיט דער געוויינענען דאמע אלאנא שאסבערגער איסרעראלב אנגארנס, נעמליך אין עסטערריך, אהנע איינוויללינגנג דעם פאטערס דיעזער מינדערערהיגען בייטס אונד אהנע דריימאָלינגס אייפגעבאָט, וויא אויך אהנע עהע. בעוויללינגנג דעם אינגארישען קולטוסמיניסטערס נאך יידישעס רעכט זיך טייען לאסען. דיא הערען ואכפערשטענדיגען וואָללען זיך דא-ריבער איינשפּרע. בען: אב דיעזע עהע נאך יידישעס רעכטע רעכטס. קרעפטע זיא, זא דאס מיינער דער ביידען טהיילע אהנע פאָראינגענגענע עהע-שיידונג זיך ווידער פערהייראטען דיפטע. פאָן וויכטיגקייט פיר דיא ענטשיידונג דיפטע דיא בעמערקונג זיין, דאס עס דעם בריטיגאס, אלס איינעס ארזאָראטען, וואָהל בעקאנגט זיין מיסטע, דאס זיינע נאך יידישעס רעכט

צו איהר ניכט בעוויסען. — איין איינציגער בישטענדער בליק פאַן איהר — אונד איך מיסטע דיא מאיד-וואַסע פאללען לאסען."

„וואס וואָללען זיא נון טהון?"

„דאס האבע איך זאָגען בעשלאָסען. — דער פיסט מ ו ס בעוויסטען ווערדען. מיר שטאנדען בין יעטצט נור צוויי וועגע אָפּפען: עגטוועדער איהן צו איבערפאללען אונד צו מארדען — אָדער איהן, וויא עס דיא קאָיאלטיע טהון, צום דועלל הערויספאָרדערן. צו דעם איינען פערלטע מיר דער מוטה, צו דעם אנדערען דיא נאטהיג געשיקליכ. קייט, — נון! איך דעללאָרע מיך ניכט מיט וואָרטען! — ניכט איס פיסט פאר דעם מאָרד. מיין לעבען איזט גע. בראָכען אונד נילט מיר ניכט מעהר. — אבער וויל פאנגן, יעגען איך טאָדט בין, איהם אנגעהאָרען ווערדע — דעם. האלב האבע איך דען פאַלן עגטוויאָרפען, נאך ווערלעס דער פיסטס איך איינע אנדערע וויינע בעוויסטען ווערדען מוס — ער מוס אים דיעזעס ווינען פערגעווערען!"

„אונד ווען ער ניכט וויל?"

„דא פערשווינדעט ער אן דאס נעפענגניס אים דען אקטענשטקען וויל איך נאכזוזיהען. דאס ער מיט פיינעל. שאָק מיינע אונד פיסטערע אקטען געפעלשט אונד איך נאך אנדערען פערברעכערישען שווינדעל בעשיעלט. אונד דיא אללע דיא נאטהיגען מאטיגע אין דענען."

פיינע אפּפענהייס וואָרדע בלאס אונד דיעזע: „וויס. סען זיא, מיטבלעבען! וועלכע שאנדע זיא דאמיט אובר מיין הייז בייגען? בעדענקען זיא וואָהל: דער שווינדע. ואָרן דער אפּפענהייס אלס שווינדלער אונד אָבענטייער. אינגעשפּעריט! וועלכע שאנדע אונד שאנדע אובר מיין הייז!"

פיסט פערשווינדעט, אונד זיא מיר בעסערונג פערשפּרוכען, פערגיבט איך איהר אללעס. — דאס איזט אינווערדיג, איך פיילע עס וואָהל אבער איך קאָנן ניכט אנדערס. מיינע לעבען צו איהר איזט איין ווהנען, אָאָן דעם איך מיך ניכט בעפרייען קאָנן. — זעהען זיא, פריוא אפּפענהייס, איך דענקע, איהר מאָכטע פיילנע מוס דאָאָן איינסען, דאס איהר אנדערס אין מיטשפּיעל, דאס זיא איהרע מיטטעל אי פערגיטיגונג צוריקלאסט!"

דיעזע וואָרטע מאכטען אייך פיויא אפּפענהייס איינע איינפאָרדערונגלינע ווירקונג אונד זיא זאגטע: „מיטבלעבען! לאסטען זיא אב אָאָן איהרעס פלאגע! מוס איך זיא דענן דאָאָן איינגעבען, דאס איך איהרע „וואָהלטהעטיגען אונד פיינדען געוועזען? א י ך האבע דען נוגנד צו איהרעס פערמאָגען געלעגען: איך האבע איהנען דאס עיסטע געלד אין דיא האנד גגעבען: — זיא זיגד אין בייאיהר מאנן, זיא ווערדען דיך דער פערגאנגענהייט ערגאנגען. זיא זיגד בעלייהיגע ווערדען, אונד עס שטעהט איהנען אללערדינגס דאס ענגס צו, האבען צו איכען. דאך בעדענקען זיא, דאס דאס זיא דאס אייגע מאָגטע, מיך אונד מיינע מאָגטע. ליך בעפּפאָלען, דענן זיא ווען אינגעגנס אונד שאנדע אונד שאנדע אונד אינגעגנס אונד אינגעגנס אונד אינגעגנס

אונטערריכטעס 30000 גולדען געשטיפטעט. דיא יעהרלוכען ציזען הויפאן, וועלכע יעהרלוך 1300 גולדען אויסמאכען, זאללען אן 60 ארמע שילער דער פאלקסשולע, אהנע אונטערשיעד דער רעליגיאן, פערטהיילט ווערדען. — זאָ דיא דעפעטע. אונד אם.ענדע קלאגען דיא אנטי-סעמיטען, דאס דיא ווערען נור דאס גאלד צוזאממענשארדען אונד דיא „ארמען בי־סטען" איינזוזיגען; ווער שטעהט נון דאס הער? דיעזער דאווד קיש, וועלכער 30000 גולדען פיר דיא לערנענדע יוגענד, אהנע אונטערשיעד דער קאנפעסיאן, שפענדעטע, אדער ווערדאווא, וועלכער מעהרערע טויזענד גולדען, דיא פיר וויטוויען אונד וואיזען גנאממעלט וואיזדען, פיר זיך בעזאהלטען!

* (מ י ש-ע ה ע אדערגיבט!) דער ליבעראלע דעפוטירטע פ־ילעסקי ערקלערטע גע־טערן אין פרעסבורג, דאס ער ביא דער פערהאנד־לונג דעס גיעזן מיש-עהע-געזעטצעס גענגען דאס־זעלבע שפרעכען ווערדע, ווייל עס גיכט גענוג פיי־זיגונג איזט, אונד דען אנטראג שטעללען: עס מאגע אנשטאטט דעסען אים געבסטען ריכטאנג דער געזעטצ-עגטווארף פיר דיא אבלגאטאָרישע צוויל־עהע, וויא איהן פראגין דעאק זעלבער אים יאהרע 1874 דארגעשטעללט, איינגעבראכט ווערדען. פער־נער ערקלערטע פ־ילעסקי איסדרוקלך, דאס פאן דיעזער מיש-עהע-פראגע קיינע פארטי־פראגע גע־מאכט ווירד, זאנדערן דאס יעדער איך גגגען דיעזע מיש-עהע שטיממען קאנן!

* (דער אייסערס טלינקע קלוב אונד קארל אטוואס.) ווער גלויבען גיכט דען איסערסט-לינקען קלוב דעס ריכסטאגעס, זאנ־דערן דען קלוב דער איסערסט-לינקען ווערדער אין נאר־קארש, דערען דעפוטירטער קארל אטוואס איינגעטלך איזט. וויא איס נאר־קארש בעריכטעט ווירד, הועלט דער עריוועהנטע קלוב דיעזער טאגע איינע זטעזונג אב, אין וועלכער דער פרעזידענט, הערר סענטפעטער, פאללגנדע אנשפראכע הועלט: „מיינע הערדען! עס איזט בעקאנגט, דאס איינע מטגלידער אונזערער פארטיי דאהין ארבייטעטען, דאס ווייר הערדען קארל אטוואס, אונזערעס ריכס־טאגס-דעפוטירטען, אין מיסטרויעס-וואטען געבען זאללען, ווייל ער אים טיסא-עסלארער פראצעס אלס פערטהיידיגער דער אנגעקלאגטען ווירדען ווירקטע. דיא לייטע האבען וואהל איהרען פלאן גיכט דורכגע־זעטצט. דאך דא דיא צישווענגען דאמאלס מיט דיעזער געשיכטע פעל לערם שלוגען, פארדערע איך דיא פארטיי איזט, זיך דאריבער צו ערקלערען: אב זיא צו הערדן דר׳ אטוואס נאך פערטרוען האט, אדער אבער זיא איהר אין פערטרוען פאן גון אב עגגע־ציעהט? — דיא פארטיי וואטירטע איינשטיממיג

פאָלליעטאָן.

איינע מיש-עהע.

(34־טע פאָרטזעטצונג.)

„אך! איך עפפערט איינען אינגהיירען עקעל; איך זעהע, דאס איך פעלאירען בין!" אנטע דער פירסט.

„נור פיינע אונד שווגלונג עבען זיך פעלאירען, דיא שטארקען ווערדען זיך (אנטע פיעלשאָק). נעבען וויא זיך אונד, וויגען וויא וואללען; איך אבער האבע שאן אנ־דערעס אונד נאך ערגערעס עלעבט; איך האבע מיך שאן דריטאל צו נרונדע גערכטעט, אונד בין דריטאל ווידער אין דריכער מאגן גגייאדען; איך בין הערזטעגקאקאטען, איך ווערדע מיך אבער ווידער אין דיא האדע שווינגען. — אונד וזוגען איך אבערמאלס אבגאנזיג שטעהע, וזוגען איך אינגע מוללאגען צו פיעל האבע, דאנן ווערדע איך צוויזיך צאללען. דיא וועלט עריאכטעט עס אבגיר אאן מיר, אונד מאן ווירד מיר אין גראבסטעם פערדריגנסס דארום מאכען, אלס וזוגען איך אפאר בעגאהלט הערטע."

„אונד וזוגען מאן דיא אבער אינשפעריערן, מיך גיכט! איך וזוגעטע אזגגען פיר דריטע פיעלשאָק קאפף, מיט דעם גגעפטען גגיי־ווייג איך נאך דאכטרי, קאמען דיא מיט?"

„גגיין! וואס אין פיעלשאָק מהען קאנן, קאנן קיין פירסט קאנזיגן מאכען!"

„עס בלייבט אזגגען אלזא גגיכטס אנדערעס אבריג, אלס זיך דער עריווייזונגען מאראטע אפפענדיים צו פיעגען צו ווערפען, אזהר דיא האנד צו קריכען. פאר אזהר איך הערן קארל אטוואס אזהר פאללעס פערטרוען אונד גאב פאללגנדעס צו פ־אטאקאלל, „וואס הערר קארל אטוואס אים טיסא-עסלארער פראצעס גע־ווירקט, דאס אזזט אינע פ־ווזאטזאבע, דיא מיט זזינער שטעללונג אלס ריכטסאנס-דעפוטירטער נאר גגיכט צו טהון האט. אין גגיערזהאזא האט ער זזינער פפליכט אלס אדוואָקאט גגענגגט, אים ריכטסאנגע גגענגגט ער זזינער פפליכט אלס דעפוטירטער. ווער פערערהרען אין הערן קארל אטוואס אזגגען מאגן פאן הערפאראנגגדען פערהגגלטען, דער דען גרונד־זעטצען דער אזסערסט-לינקען פארטיי אזמער אנגעשטעללט טריא בליעב." — דיעזזע פ־אָ־טאקאלל אזזזדרד גון הערן קארל אטוואס אבער־זזעגגדעט, דער אלסבאלד אין נאד־קארש עדשי־גגען ווירד, אים זזיגגען רעכגגזשאפטס-בעריכט פאר זזיגגען ווערלערן אבצולגגען. — דאס אזזט ווידער אין טיכטגער שלאג פיר ווערהאווא, דער אין זזיגגעס „פיגגעטלגנשעגגי" הערדען אטוואס ווידערהאלט אפפענטלך אזזגגפאדערט, זזיגגע דעפוטירטע־שטעללע גגערגגזיצלגגגען, דא זזיגגע נאד־קארש־אטוואס ווערהלער צו אזהם דאס פערטרוען פערלאדען, ווייל ער, וויא „פיגגעטלגנשעגגי" זזך אזסדריקטע, פיר דיא „מאדרגרישען שעכטער" אזגגעדרעטען, גון שטעללט עס זזך הערום, דאס דיא אזסערסט-לינקען ווערלער אין נאד־קארש הערדען אטוואס גזידרדגגס פער־טרוען וואטירען, ווערהגגד דיא צגגלערער ווערלער דען ווערהאווא צור גגערעכטלגגגונג ווגגגער דעפוטיר־טטען-שטעללע אזפפענדרעטען, ווייל ער טשאנגגר־גגלערער אונטערגעשלאגגען! — אגגדעס זזך ווידר מיט דער אזסערגגונג דער נאד־קארשער אזסערסט־לינקען דורכאוס גגיכט צוזזפרידען, דא אזזך זזיגגע אנטי-סעמיטען צו זזין שזיגגען. זזיא זזאגגען גגעמלך גגיכט, דאס הער אטוואס רעכטט האטטע, אגגדעס גגיכט, דאס דיא אגגשולדגגגונגגען ווידער אזגגגגערעטען, זזאגדערן בלאס, דאס ער דארט אלס „פ־ווזאטמאגגי" גגעווירקט, ווגגמהאלב דיא ווערהלער אים דיעזזע זזיגגע טהעטזגגקזזיט זזך גגיכט צו קזממערן האבען. אזזס דיעזזער אזסערגגונגגגגגיקט אלזזאָ אזזן גגזט שטזק „רזשזזיזזע הערזאר.

* (ווזיעדער אזזיגגע קלזזיגגע „גגבה" זזיזזגגעס „פיגגעטלגנשעגגי".) דאס פאר־גגעסטרגגע „פעשטי הזילאפ" טהזילט פאל־גגגדעס מיט: אזזן זזיבזזרזזיגגע לעבט דער אזגגאדזזשע אזגשעגגזזער ווגגלהעלם בעריגגע, דער דארט בזזא דען בערג־ווערקען אזזגגע אזשטעללגגגג דאס. פאר מעהרערען מאגאטען זזאגדעט ער אזזן דזזא רעדאקצזאָן דעס „פיגגעטלגנשעגגי". דעסען בעריכטערשטאט־טער ער זזיאר, דען בעטראג פאן 10 רזבעל, דאמזט דזזעזזע בזזא דער רעגזזערזזגגג אזזגגשרזזבזזגגגגג